

Funded by
the European Union

TEI THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

ความเปราะบาง ของเมือง **5** มิติ

- 1** ความเปราะบางจากแหล่งที่ตั้ง
- 2** สิทธิผู้อยู่อาศัย
- 3** สมรรถนะของสถาบัน
- 4** วิถียังชีพของครัวเรือน(คนจนเมือง)
- 5** ความเปราะบางของมนุษย์

Funded by
the European Union

TEI THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

ความเปราะบางจากแหล่งที่ตั้ง

แนวนโยบายการพัฒนาของรัฐ

- การสร้างถนนสายหลักและถนนเลียบเมืองที่มีระดับสูงกว่าที่ตั้งของชุมชน
- การพัฒนาเส้นทางคมนาคมฯ หรือ "TOD"
- นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZ)

ความเปราะบางร่วม

- ความหนาแน่นของระบบจราจร.
- ถนนหนทางชำรุด
- มลภาวะทางเสียง
- ฝุ่นละออง
- กลิ่นคับจากการเผาไหม้ของพาหนะ

กรณีศึกษา 6 เมือง

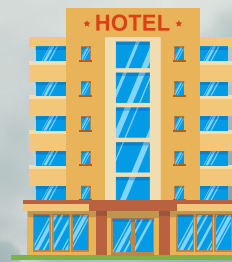
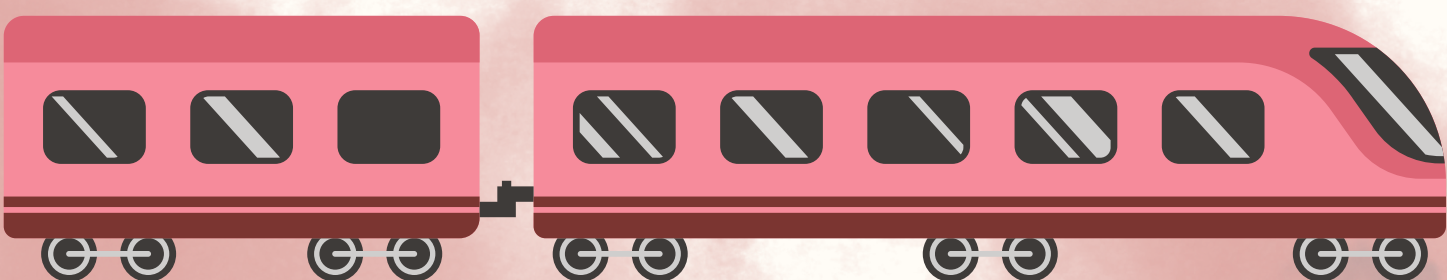
เมืองบ้านไผ่
เมืองขอนแก่น
เมืองหนองสำโรง

ชุมชนมีสภาพต่ำกว่าเส้นทางคมนาคม
ประตูละบายน้ำน้อยช่องและมีขนาดเล็ก
ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมซ้ำซาก ท่วมช้งนาน

เมืองสระใคร
เมืองหนองคาย
เมืองสามพร้าว

การเกิดขึ้น “เมืองใหม่” และ “ศูนย์ราชการ 3 แห่ง”
ส่งผลให้เกิดความไม่เพียงพอต่อความต้องการ
ใช้ประโยชน์ของผู้คน

Funded by
the European Union

TEI
THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

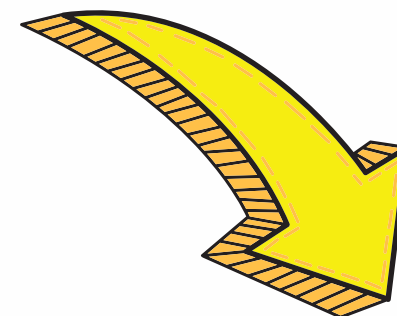

สิทธิผู้อยู่อาศัย

"การไร้สิทธิในที่อยู่อาศัยเป็นรากฐานและเป็นความเปราะบางของคนจนเมือง"

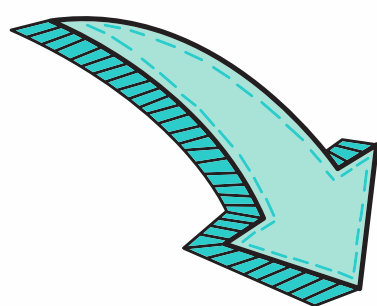
1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากนโยบาย การขยายความเป็นเมือง

- เมืองสามพรา้ว
- เมืองสระใคร
- เมืองหนองคาย

2. ที่ตั้งครัวเรือนอยู่บนที่ดิน
ของราชการ เช่น การรถไฟ
แห่งประเทศไทย(รฟท.),
ราชพัสดุ และกรมธนารักษ์
เป็นต้น

- เมืองขอนแก่น
- เมืองบ้านไผ่

ถูกบังคับให้ย้ายหรือไล่อื้อ

รुक้าพื้นที่นี้เวศธรรมชาติ
สูญเสียแหล่งอาหารตามธรรมชาติ

3. โครงสร้างของตัวบ้านที่ไม่มั่นคงถาวร

"..ประเด็นสิทธิในที่อยู่อาศัยและสิทธิในทรัพยากรส่วนรวมถือเป็นปัญหาท้าทาย
ของคนในเมือง ทั้งที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวรและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน
ของเมือง ความสามารถในการเข้าถึงสิทธิและการใช้ประโยชน์เหล่านี้ เกี่ยวโยงไปถึง
ความไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะด้านรายได้ และการได้รับความช่วยเหลือเมื่อเกิดวิกฤตต่างๆด้วย.."

Funded by
the European Union

สมรรถนะของสถาบัน

ผังเมือง

กฎหมายผังเมืองที่เริ่มบังคับใช้มาเป็นเวลาเกือบ 5 ทศวรรษแล้ว ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีอำนาจ
ไม่สามารถหารายได้เพื่อนำมาลงทุน
เกี่ยวกับเมือง อยู่ในสภาพอ่อนแอ
(institutional failures)

อปท.

โครงสร้าง
ขั้นพื้นฐาน

ความเติบโตของเมืองถูกขับเคลื่อนโดยภาคธุรกิจ
โดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจบริการด้านต่างๆ
พลังทางธุรกิจเหล่านี้ มอบผลตอบแทนในระยะสั้น
เป็นหลัก พร้อมกับความพยายามผลักผลกระทบ
ในทางลบหรือผลกระทบระยะยาวให้เป็นภาระของสาธารณะ
(เพื่อลดต้นทุนและเพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุดจากผลประโยชน์)

ภาคธุรกิจ

ภาครัฐ

Funded by
the European Union

TEI THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

วิถียังชีพของครัวเรือน (คนจนเมือง)

ระดับการศึกษา

การพักผ่อน

ถูกเลิกจ้าง

ขาดทักษะฝีมือ

ความไม่มั่นคง
เรื่องอาชีพและรายได้

วิกฤต (Skocks)

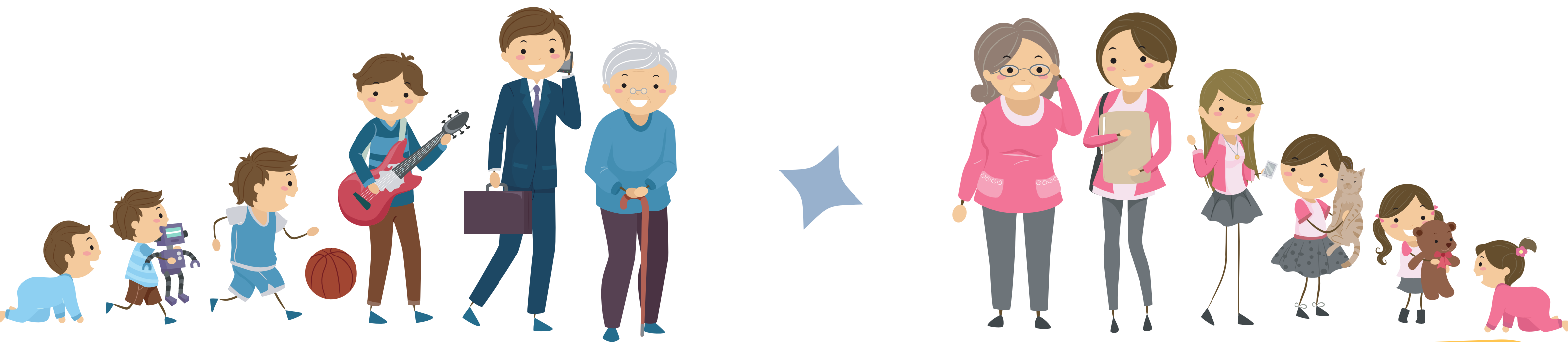
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะเพิ่มความเปราะบาง
ให้แก่ครัวเรือน ภายใต้งบเงิน 3 ด้าน คือ

- 1) สิทธิพลเมืองของครัวเรือน ประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ (กายภาพ) ทุนสังคม และวัฒนธรรม มีอยู่เท่าไร ใช้งานได้หรือไม่
- 2) ภาวะช็อก (Skocks) เช่น การสูญเสียผู้นำครอบครัว การตกงาน อย่างกะทันหัน การสูญเสียอาชีพ แหล่งรายได้ อาจจะทำให้ ผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มขึ้น
- 3) นโยบายทางเศรษฐกิจสังคม อาจส่งผลในทางบวก หรือทางลบแก่ครัวเรือน

Q ความเปราะบางของมนุษย์ ×

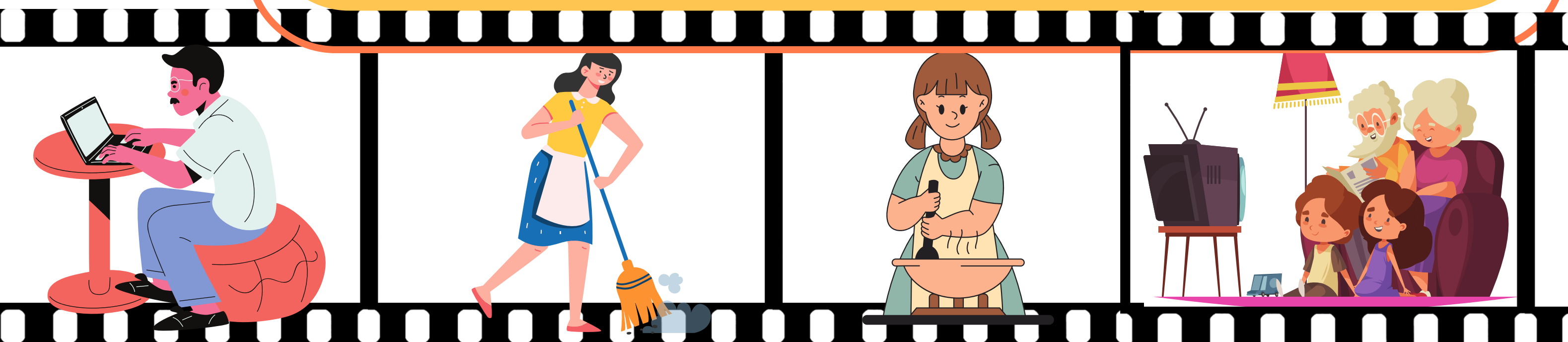
1

ผลกระทบความผันแปรของสภาพภูมิอากาศ
อาจจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์แต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน
เด็ก กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ป่วย เพศภาวะ

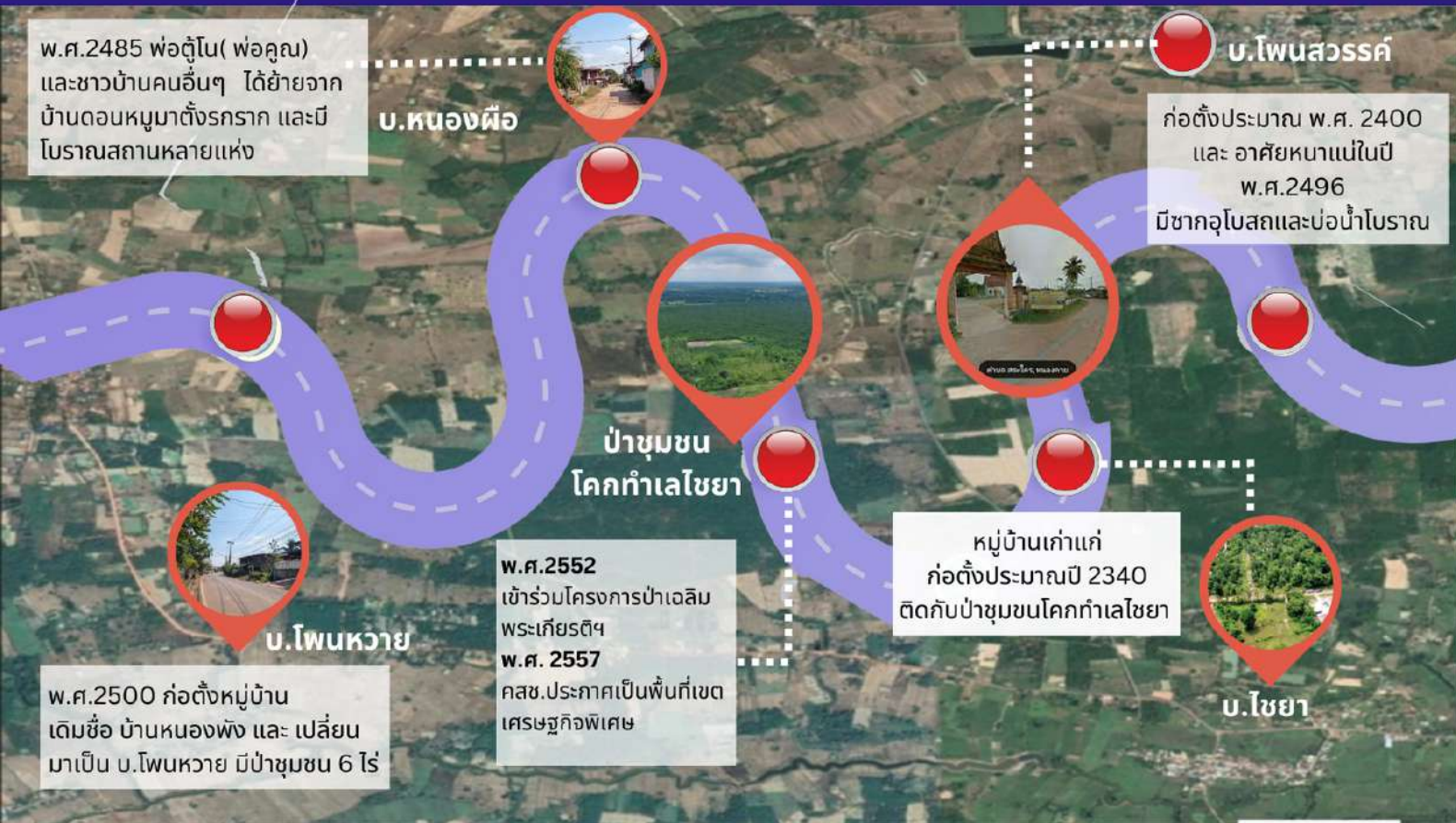

2

สำหรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ต่อเพศภาวะนั้นมาจากกฎระเบียบทางสังคม
และวัฒนธรรมที่กำหนดให้ผู้หญิงและผู้ชาย
มีบทบาท สถานภาพ สิทธิ หน้าที่ ที่ไม่เหมือนกัน
(และไม่เท่าเทียมกัน)

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป

พื้นที่ ต.สระใคร อ.สระใคร จ.หนองคาย

(รายงานสังเคราะห์ผลการประเมินความเปราะบางของเมืองตามแนวระเบียบมิตรภาพ, 2565)

ประชากร

ระหว่าง 41-60 ปี : 31%

น้อยกว่า 20 ปี : 28.5%

42.5%

จบระดับประถมศึกษา

ด้านเศรษฐกิจ

43% มีรายได้

5,000-15,000 บาท/ครัวเรือน/เดือน

46% มีรายจ่าย

5,000-15,000 บาท/ครัวเรือน/เดือน

ด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม

บุญบูชา
พระธาตุรวงข้าว

การประเมินความเปราะบาง

ภัยแล้ง

การวางแผน
วางเสาไฟฟ้า

สร้างบ้านเรือน
ขวางทางน้ำ

รุกล้ำที่ดิน

เขตเศรษฐกิจ
พิเศษ

การเพิ่มขึ้นของ
ประชากร

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป

บ้านสามพร้าว

- ตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2310 โดยมีบุคคลจำนวน 3 คน เป็นผู้ก่อตั้ง คือ ท้าวบุญทัน ท้าวช่องท้อย ท้าวเชียงบาง

อพยพจาก
เมืองลาว

เมือง
ชัยภูมิ

เมือง
ร้อยเอ็ด

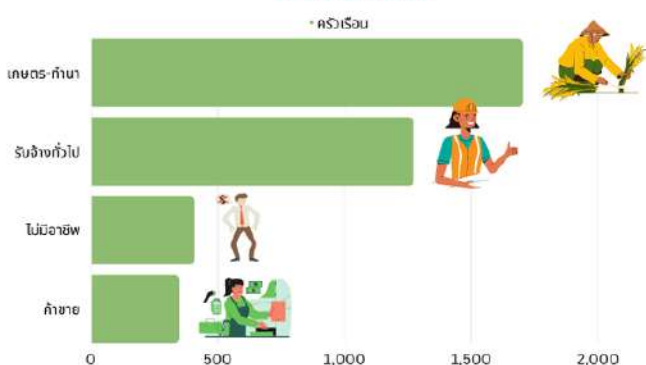
พื้นที่ ตำบลสามพร้าว จังหวัดอุดรธานี

7,571 คน

7,056 คน

4,504 ครัวเรือน
14,627 คน

ด้านอาชีพ

(รายงานสังเคราะห์ผลการประเมินความเปราะบางของเมืองตามแนวระเบียบวิธีกราฟ, 2565)

ผลกระทบของภัยพิบัติและการเติบโตของเมือง

โครงการจัดตั้งวิทยาลัยศูนย์แพทย์ฯ

129 ราย ถูกไล่รื้อที่ดิน

การเคลื่อนย้ายศูนย์ราชการ

ทิศทางน้ำเปลี่ยน และน้ำเน่าเสีย

การขยายตัวของเมือง

ขายที่ดิน เปลี่ยนวิถีจากเกษตรสู่วิถีคนเมือง

การประเมินความเปราะบาง

เปลี่ยนรูปแบบการใช้
ที่ดิน

เปลี่ยน
ทิศทางน้ำ

การย้ายศูนย์ราชการ
สถานศึกษา

อุบัติเหตุจราจร

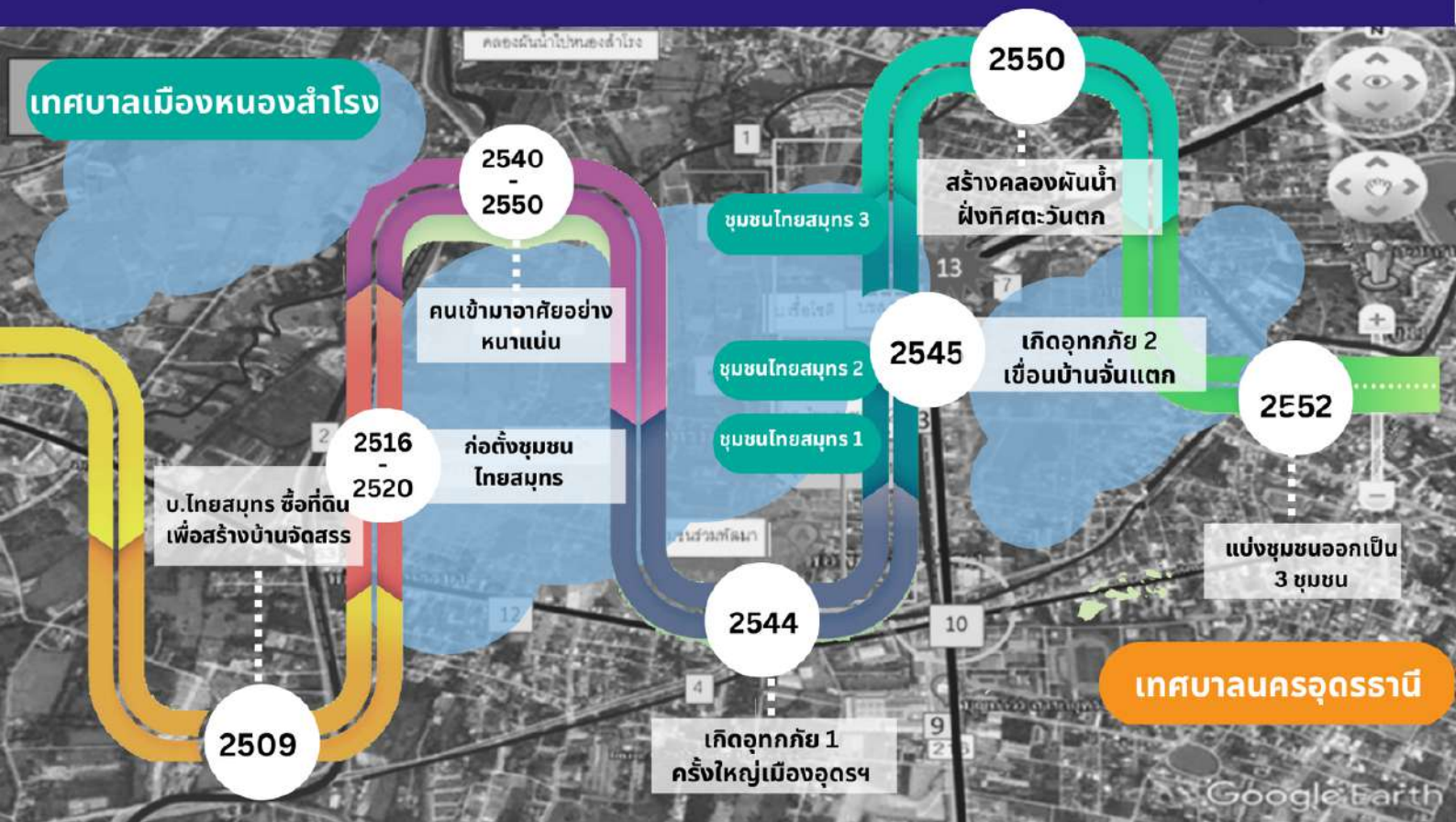

ความหลากหลาย
ทางเพศ

ปัญหาอาชญากรรม
ลักขโมย

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป

พื้นที่ เทศบาลเมืองหนองสำโรง จังหวัดอุดรธานี

ด้านอาชีพ ข้อมูล ปี 2562

ผลกระทบจากภัยพิบัติ

การประเมินความเปราะบาง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน
จากทุ่งนา สู่ พาณิชยกรรม

การซ้อนทับทาง
กฎหมาย

ขาดแคลนเงินทุน
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย

องค์ความรู้ด้าน
การจัดการภัยพิบัติ

พื้นที่รับน้ำจาก
เทศบาลนครอุดรธานี

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป

ชุมชนมิตรภาพ (ริมรางรถไฟ)

ด้านอาชีพ

ชุมชนศรีฐาน

ประชากร

ระหว่าง 20-40 ปี : 31%
ระหว่าง 41-60 ปี : 30.3%
น้อยกว่า 20 ปี : 27.2%

43.3% : จบระดับประถมศึกษา

ด้านอาชีพ

แหล่งรายได้จาก การรับจ้างทั่วไป
65% มีหนี้สิน

การประเมินความเปราะบาง

สมาชิกครัวเรือน
วัยเปราะบาง

การล่องละเมิด
ทางเพศ

น้ำท่วมซ้ำซาก
และโครงสร้างพื้นฐาน

ขยะจากครัวเรือน

อาชีพ
ไม่มั่นคง

ความมั่นคงด้าน
ที่อยู่อาศัย

Funded by
the European Union

Maastricht University

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป

ชุมชนโคกแมงเงา-สามัคคี จังหวัดหนองคาย

ข้อมูลด้านประชากร

661 ครัวเรือน

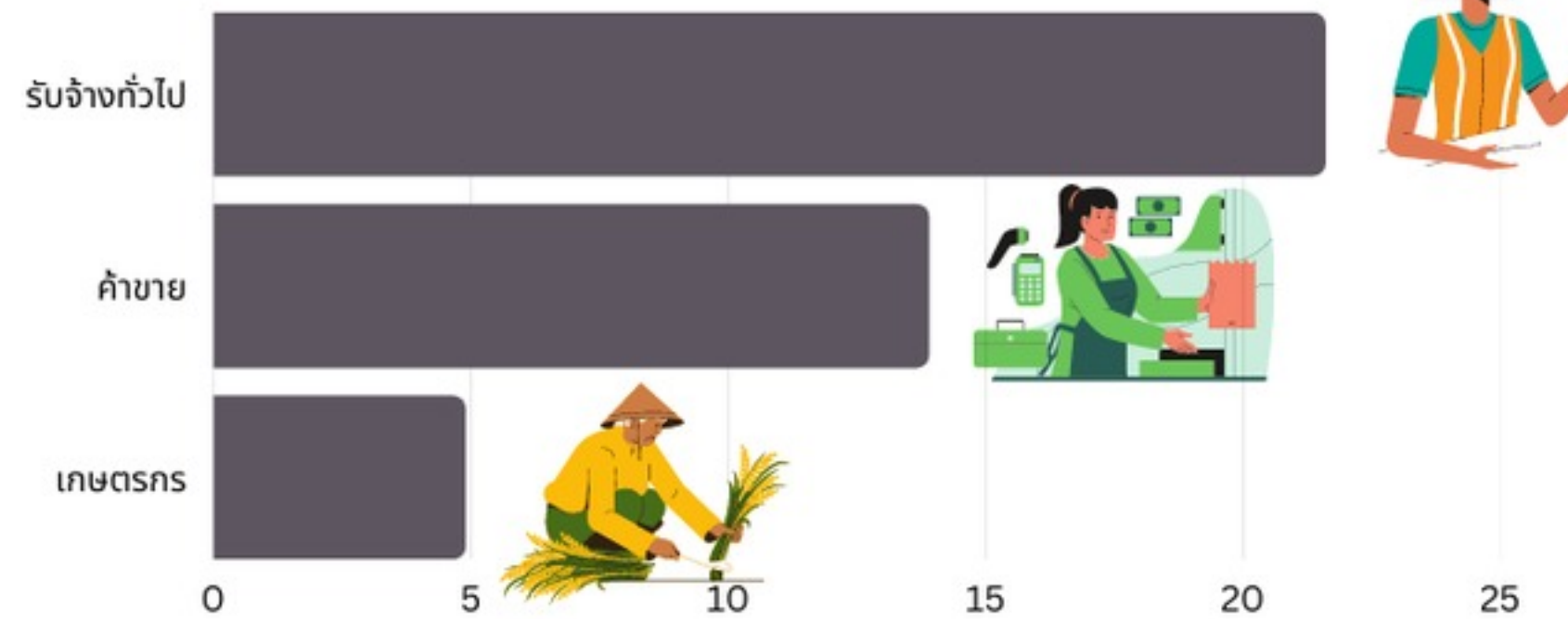

รวม 1,158 คน

594 คน

564 คน

ด้านอาชีพ

73%
มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน
ของตนเอง

ทุนด้านกายภาพ

ทุนทางสังคม

กลุ่มองค์กรชุมชน

ออมทรัพย์ฌาปนกิจ

กองทุนขยะ

การประเมินความเปราะบาง

ไม่มีไฟฟ้าใช้เพียงพอ

สภาพอากาศร้อนจัดหนาวจัด

น้ำเน่าเสีย

การขยายตัวของชุมชนคนดั้งเดิม กับ คนใหม่

ประชากรแฝง “แบบฝั้วไทย เมียลาว ฝั้วลาว เมียไทย”

ไล่เรือที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน น้ำท่วม สภาพที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม